

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

Лу Лу

УДК 378.091.12.-051:78]:39:008

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В ПЕДАГОГІЧНИХ
УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ ТА КИТАЮ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ХИЖНА Ольга Петрівна,
Інститут мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
СЕГЕДА Наталя Анатоліївна,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького,
завідувач кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
РЕБРОВА Олена Євгеніївна,
Державний заклад “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”,
доцент кафедри музичного мистецтва та хореографії.

Захист відбудеться 12 березня 2014 р. о 16 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано “10” лютого 2014 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А. В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Актуальність теми дослідження. На початку третього тисячоліття у світі відбуваються докорінні суспільно-політичні, економічні, демографічні та соціальні зміни, що впливають на трансформацію свідомості людей, їхнє ставлення до держави, власного життя, діяльності, освіти, науки та культури.

В українському та китайському географічному просторі співіснують представники різних етносів, які є носіями різноманітних культур та звичаїв. Характерною для нинішньої епохи є тенденція до поступового переростання національними освітніми системами своїх державних меж, до розробки освітньої політики більшість країн підходять з урахуванням досягнень кожної з них у цій галузі та з метою формування єдиної освітньої стратегії світового освітнього простору. У цьому контексті актуалізуються положення національної та полінаціональної стратегії виховання молодого покоління на основі етнічних цінностей, зокрема й музичних. Зазначене вимагає багатоманітності наукових підходів до фахової підготовки майбутнього вчителя в контексті становлення гуманістичної парадигми освіти (В. Андрущенко, В. Євтух, В. Жадько, І. Зязюн, Б. Кедров, С. Клепко, В. Кремень, Е. Кучменко, В. Лутай, Г. Меднікова, О. Сухомлинська та ін.).

Виходячи з цих тенденцій, програмні документи Ради Європи, ЮНЕСКО щодо основ Болонського процесу, Національна програма “Освіта” (Україна XXI століття), Закон України “Про освіту”, Закон України “Про вищу освіту”, “Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський простір”, проект “Концепції гуманітарного розвитку України до 2020”, проект “Концепції державної цільової національно-культурної програми підтримки культури і мистецтва на 2011-2015 роки” визначають пріоритети сучасного розвитку освітньої системи в Україні.

Сучасні українські філософсько-соціальні наукові дослідження свідчать про все більшу увагу до вивчення ціннісних орієнтацій, вірності традиціям, історичній пам’яті; про потребу реалізувати свої національні інтереси, опанувати і передавати національні культурні надбання (Г. Грабович, Г. Волков, І. Лисяк-Рудницький, Ю. Липа, С. Павличко, О. Пахльовська, М. Стельмахович, Ю. Руденко, Г. Філіпчук, М. Юрій та ін.).

Наукова рефлексія інноваційної сутності компетентнісного підходу зафіксована у науковому доробку Н. Бібік, С. Бондар, Є. Бондаревської, І. Дичківської, О. Овчарук, О. Олексюк, О. Пометун, О. Савченко, О. Семенов. У галузі мистецької освіти цю проблему розглядали Н. Гуральник, А. Козир, О. Лобова, Л. Масол, Г. Ніколаї, Г. Падалка, Г. Побережна, О. Рудницька, О. Ростовський, Н. Сегеда, Т. Танько, О. Хижна, О. Щолокова, О. Єременко та ін.

Зростає дослідницький інтерес українських науковців до проблеми удосконалення етнопедагогічного компонента фахової підготовки майбутніх учителів (Н. Батюк, В. Гаснюк, О. Гуренко, В. Євтух, А. Ленд’єл-Сяркевич, К. Маргітич, О. Реброва, С. Садовенко, О. Хоружа та ін.).

Сучасні китайські дослідники в галузі педагогічних наук (Йй Юй Хуа, Сяо Су, Сяомань Чжу, У Іфан), розглядаючи тенденції удосконалення педагогічної

освіти, наголошують на необхідності розробки педагогічних теорій і концепцій, які інтегрували б кращі національні традиції та сучасні методи китайської освіти з досвідом зарубіжних країн у галузі освіти. Підвищення рівня фахової підготовки стало предметом вивчення таких вчених, як Чжен Ює, Чжі Цін Чжоу, Хуан Чженце. Зв'язок завдань, що вирішуються педагогічними університетами аналізували Ван Гоань, Вей Хуан, Хоу Зінхонг, Чжен Лі, Цзін Явень, Лі Дана, Ін Айцін, Лі Цзіньюань, Лу Мінде, Хуан Цзін, Цай Цзюемін, Ян Лімей, Цао Лі, Яо Сіюань.

Проводячи аналіз досліджень проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики, можна помітити, що, незважаючи на значну кількість робіт, присвячених полікультурному вихованню та культурі міжнародного спілкування, питання формування етнокультурної компетентності студентів досліджені недостатньо. Аналіз науково-методичної літератури показав, що наразі немає єдиних поглядів на природу феномена “етнокультурна компетентність”, не дано універсального визначення та структури етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики. Сучасний освітній процес ВНЗ, в якому закладаються основи етнокультурної компетентності студентів, все ще залишається традиційним та не володіє достатнім потенціалом для вирішення вказаної проблеми. Недооцінка етнокультурної компетентності та спорадичність її формування значно збіднюють зміст фахової підготовки майбутніх учителів музики та дають змогу виокремити ряд суперечностей, які стримують вирішення проблеми вдосконалення процесу формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики в період навчання у ВНЗ, а саме:

- між високим рівнем розробленості концепцій гуманістичної освіти і відсутністю належної уваги до проблем формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики як процесу культурного саморозвитку особистості в сучасному багатонаціональному суспільстві;

- між усвідомленням майбутніми вчителями значущості сформованості етнокультурної компетентності та недостатньою мотивацією її розвитку в період навчання у ВНЗ;

- між високим рівнем теорії та практики мистецької освіти майбутніх учителів музики та недостатністю розробки наукових основ етнокультурного компонента фахової підготовки студентів;

- між ґрунтовним теоретичним досвідом, нагромадженим в галузі етнології, етнопедагогіки, етнопсихології, фольклористики, народного мистецтва, що має високу затребуваність, та недостатнім рівнем його адаптації в освітньому процесі ВНЗ;

- між зростанням ролі освоєння особистістю майбутнього вчителя музики унікальності національної культури і необхідністю виховання толерантного ставлення до культури інших народів у сучасному полікультурному освітньому просторі.

Недостатня теоретична і методична розробленість проблеми зумовила вибір теми дослідження: *“Методика формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики у педагогічних університетах України та Китаю”*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова з проблеми “Вдосконалення фахової та методичної підготовки вчителя музики до практичної професійної діяльності”. Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 9 від 28.02.2013 р.).

Мета дослідження: обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов та методики формування етнокультурної компетентності студентів.

Об'єктом дослідження є фахова підготовка майбутніх учителів музики, зорієнтована на формування особистості студента – носія і творця етнонаціональної культури у полікультурному освітньому просторі.

Предмет дослідження – методика формування етнокультурної компетентності студентів педагогічних університетів.

Відповідно до мети, предмета, об'єкта, гіпотези дослідження визначені такі **завдання:**

1) здійснити науковий аналіз етнокультурних явищ у системі мистецької освіти;

2) розкрити значення інтегративно-культурологічного підходу до формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики у системі фахової підготовки;

3) дослідити вплив національної музичної культури на формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики;

4) створити методику формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики, спрямованої на розвиток особистості, яка володіє почуттям приналежності до етносоціуму, до рідної культури, здатної розуміти і продовжувати етико-естетичні традиції вітчизняної культури, бути толерантною до культури інших народів;

5) провести дослідно-експериментальну роботу з реалізації педагогічних умов та перевірки ефективності запропонованої методики формування етнокультурної компетентності майбутніх вчителів музики.

Методологічною та теоретичною основою дослідження стали концептуальні ідеї єдності світової художньої культури і своєрідності етнонаціональних культур, підставою якої виступає ідея цілісності та різноманіття світу (В. Вернадський, Л. Гумільов, П. Флоренський, К. Цюлковський); національна ідея та ідея “діалогу” культур (Ю. Лотман, М. Бахтін, В. Біблер); художня концепція світу (Ю. Борєв, Б. Юсов); ідея етнокультурної освіти (Т. Бакланова, В. Євтух, М. Юрій), особистісно зорієнтовані культурологічні концепції (Е. Белозерцев, Є. Бондаревська, В. Серіков); праці, в яких розглядаються різні сторони компетентності суб'єктів освітнього процесу, (А. Асмолов, Є. Бондаревська, М. Дьяченко, В. Краєвський, В. Сластьонін, Л. Уманський).

Концепція особистісно зорієнтованої освіти (Н. Алексєєв, Е. Крюкова, І. Бех, Т. Лакоценіна, В. Петровський, В. Серіков), ціннісна парадигма освіти та аксіологічний підхід у педагогіці (С. Анісімов, Н. Асташова, А. Здравомислов, І. Котова, В. Розанов, В. Тугарінов); концептуальні розробки розвитку культури особистості та її музично-національної культури в загальній системі художньо-естетичного виховання (Б. Асаф'єв, Б. Барток, Л. Горюнова, Д. Кабалевський, З. Кодай), вплив національної культури на полікультурне виховання, формування культури міжнаціональної взаємодії (Ж. Алмякіна, Л. Кашапова).

Психолого-педагогічні положення про управління творчим розвитком особистості (Б. Анан'єв, П. Блонський, Л. Виготський, О. Леонт'єв, В. Роменець, Б. Теплов, Д. Узнадзе, П. Якобсон); положення психології художньої творчості (В. Зінченко, Е. Ігнат'єв, Б. Теплов); ідеї про роль традиції та новаторства в творчому процесі (А. Лосєв, Е. Маркарян, Б. Єрасов); теоретичні положення дидактики загальноосвітньої і вищої школи (Ю. Бабанський, В. Давидов, В. Краєвський, Т. Комарова, Н. Кузьміна, І. Лернер); положення науки в галузі народного мистецтва: його духовно-естетичний, художньо-естетичний, педагогічний потенціал (О. Бакушинський, В. Василенко, Ю. Руденко).

Методи дослідження:

- *теоретичні*: аналіз філософської, соціологічної, психолого-педагогічної та культурологічної, мистецтвознавчої літератури; етнологічної і етнографічної, психологічної і етнопсихологічної, педагогічної і етнопедагогічної, методичної літератури; синтез наукової теорії та виховної практики, методи аналогії, моделювання та педагогічного прогнозування;
- *емпіричні*: психолого-педагогічне спостереження, вивчення досвіду мистецької освіти студентів, педагогів-практиків; проведення педагогічного експерименту; методи опитування (бесіда, анкетування);
- *діагностичні*: анкетування, тестування, статистична обробка результатів, отриманих в ході проведення дослідно-експериментальної роботи.

Наукова новизна дослідження полягає в наступному:

уперше

- *науково обґрунтовано* значення інтегративно-культурологічного підходу до формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики;
- *виявлено* домінуючий вплив опанування національною музичною культурою на формування етнокультурної компетентності студентів у освітньому середовищі ВНЗ;
- *створена* методика формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики;
- *визначені* педагогічні умови, що забезпечують ефективність формування етнокультурної компетентності студентів;
- *виявлені й описані* рівні сформованості етнокультурної компетентності студентів педагогічних університетів, критерії та показники їхньої оцінки;
- *подальшого розвитку дістали* методичні підходи гуманістичного спрямування в системі фахової підготовки майбутніх учителів музики,

пропозиції щодо оптимізації умов формування етнокультурної компетентності студентів.

Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що результати дослідження збагачують знання в галузі особистісно зорієнтованої мистецької освіти, містять вирішення наукової проблеми – встановлення взаємозв'язку між формуванням етнокультурної компетентності студентів та їх фаховою підготовкою в педагогічному університеті.

Практичне значення одержаних результатів визначається використанням результатів дослідно-експериментальної роботи з формування етнокультурної компетентності студентів у процесі фахової підготовки. Розроблені вимірювальні шкали, тестові матеріали дали змогу більш глибоко і диференційовано дослідити й оцінити рівень етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики. Матеріали дослідження використовуються в системі фахової підготовки в умовах педагогічного університету.

Впровадження результатів дослідження здійснювалось у навчально-виховному процесі Інституту мистецтв НПУ імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/13 від 25.12.2013); Державного закладу “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського” (довідка № 04/931 від 23.11.2013); Державного закладу “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (довідка № 1/507 від 05.02.2014).

Апробація та впровадження результатів дисертаційного дослідження здійснювались у доповідях автора на науково-практичних конференціях: *міжнародних* – “Сучасні освітні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців” (Львів, 2011), “Мистецька освіта в контексті глобалізації та полікультурності” (Луганськ, 2012), “Наука в современном мире” (Таганрог, 2012); *всеукраїнських* – Всеукраїнській науково-практичній конференції “Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: традиції, новації, перспективи” (Київ, 2011), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Формула творчості: теорія і методика мистецької освіти” (Луганськ, 2011), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Науково-дослідна робота в інноваційному університеті: стан, проблеми, перспективи розвитку” (Одеса, 2012); XI Педагогічно-мистецьких читаннях пам'яті професора О. П. Рудницької (Київ, 2013); засіданнях кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування НПУ імені М. П. Драгоманова; щорічних звітних наукових конференціях аспірантів і викладачів Інституту мистецтв НПУ імені М. П. Драгоманова (Київ, 2010-2013).

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження отриманих результатів і висновків, що містяться в роботі, забезпечені цілісним підходом до дослідження проблеми, застосуванням комплексу методів, адекватних об'єкту, предмету, меті, завданням і логіці дослідження, об'єктивним якісним і кількісним аналізом одержаних даних, підтверджених статистичним аналізом результатів педагогічного експерименту, особистим досвідом діяльності дисертанта у ВНЗ, наступністю і взаємопов'язаністю результатів, отриманих на різних етапах дослідження.

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 8-ми одноосібних публікаціях, 7 з яких надруковано у виданнях, регламентованих ВАК України як фахові видання з цієї спеціальності.

Об'єм і структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел, що містить 230 найменувань (з них 22 іноземними мовами). Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 266 сторінок, з них 201 сторінка основного тексту. Робота містить 12 таблиць, 14 рисунків та 6 схем, що разом з додатками становить 37 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність наукового пошуку з обраної проблеми, визначено стан її вивчення, мету і завдання, об'єкт, предмет, дослідження, охарактеризовано теоретико-методологічні засади організації наукового дослідження, методи та етапи, наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, відображено апробацію і впровадження результатів дослідження у педагогічну практику вищих навчальних закладів музично-педагогічного спрямування, публікації.

Перший розділ *“Теоретичні засади формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики”* присвячено аналізу специфіки соціогуманітарного знання на сучасному етапі становлення суспільства як інформаційного, тенденцій розвитку соціокультурної ситуації. У цьому розділі узагальнено історико-культурні смисли фахової підготовки майбутніх учителів музики крізь призму етнокультурних традицій, визначено методологічні орієнтири й розроблено інтегративно-культурологічний підхід як принцип методологічного синтезу дисертаційного дослідження, який полягає в доцільній інтеграції культурологічного, системного, діяльнісного, аксіологічного, особистісно зорієнтованого, транскультурного підходів та забезпечує усвідомлення студентом себе як рівноправного суб'єкта освітнього процесу, створює атмосферу спрямованості до особистості, проникаючи в усі структури її діяльності.

Удосконалення етнокультурного компонента фахової підготовки майбутніх учителів музики передбачає збереження, відтворення та розвиток культури шляхом створення її нових зразків; забезпечує якісно новий рівень у осягненні народної художньої культури як синкретичного явища, що володіє інтегральними якостями і зберігає етнічну культурну цілісність; дає змогу здійснити художньо-естетичний синтез різних рівнів, видів і типів художньої творчості; міждисциплінарний гуманітарний синтез мистецтва, рідної мови, фольклору, літератури, історії, необхідний в цілісному освоєнні духовного змісту культури; універсальний синтез різних галузей знання в цілісну систему на основі образів, тем, понять, текстів, що розкривають універсальне мистецьке знання.

Етнокультурна компетентність майбутніх учителів музики розуміється нами як професійно значуща інтегративна якість особистості, що сполучає в

собі мотиви пізнання, прийняття загального і специфічного рідної культури як цінності; знання законів, способів життєдіяльності та розвитку полікультурного світу й уміння застосовувати їх на практиці виховання майбутнього учня як людини Культури. Пізнання унікальності, неповторності своєї культури відбувається через самопізнання, самоактуалізацію особистості в результаті її саморозвитку і самоорганізації, а прагнення долучитися до скарбів світової культури дає змогу розглядати музичну культуру як систему суб'єктивних смислів і ціннісних орієнтацій.

У другому розділі “*Науково-методичні засади формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики*” в результаті системного аналізу досліджуваного феномена були визначені структурні та функціональні компоненти етнокультурної компетентності, обґрунтовані педагогічні умови оптимізації процесу формування означеної інтегративної якості.

Етнокультурна компетентність об'єднує в собі *мотиваційно-ціннісний, діяльнісний, комунікативний, емоційно-рефлексивний* компоненти і визначає здатність суб'єкта орієнтуватися в сучасному соціокультурному просторі.

Мотиваційно-ціннісний компонент дає змогу розглядати взаємодію етнічної культури особистості та людських спільнот (етносів) у їхній цілісності та історичному розвитку; визначати значущість народного мистецтва як підґрунтя національної культури, як важливого чинника у формуванні здатності до культурної ідентифікації, адже отримуючи в процесі навчання знання про культуру рідної країни, про соціальні явища, про культуровідповідність діяльності, студент зіставляє отримані знання і формує своє ставлення до них, свої переконання. Домінантною є цінність особистості як носія визначеної, унікальної національної культури.

Діяльнісний компонент розкриває процес формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики, реалізуючи принцип культуровідповідності освіти, що виконує системоутворювальну роль і для розвитку самої педагогіки, і для вдосконалення педагогічної практики. Участь у навчально-пізнавальній діяльності етнокультурного спрямування сприяє формуванню у студентів ціннісного ставлення до майбутньої професії, активної життєвої позиції, поваги до людей праці й продукту їх діяльності, характеризує світоглядні установки студентів, особливості відносин з навколишнім світом, засвоєння норм культурної діяльності.

Комунікативний компонент передбачає міжособистісне спілкування студента з іншими учасниками освітнього процесу; здатність сприймати інформацію відповідно до поставленого комунікативного завдання, яка включає ситуацію спілкування і комунікативні наміри, забезпечує поетапну реалізацію “діалогу культур” за допомогою включення студентів у міжкультурну комунікацію. Ми розуміємо під “діалогом культур” діалогову взаємодію, що забезпечує адекватне взаєморозуміння і духовне взаємозбагачення представників різних культурних спільнот. Освітній процес ґрунтується на тому, що життєдіяльність людини в своїй основі діалогічна, і

особистість своє духовне збагачення в процесі становлення черпає не інакше як в умовах діалогу культур.

Реалізація цього компонента включає знання необхідних способів взаємодії з навколишнім світом, навички роботи в групі, володіння різними соціальними ролями в колективі. У процесі спілкування засвоюються культурно-етичні норми поведінки, укріплюються міжособистісні відносини, розвиваються такі якості, як готовність прийти на допомогу, взаємовиручка, чуйність. Комунікативний компонент забезпечує осягнення власної культури через знайомство з “іншою” культурою, прийняття варіативності культур як закономірності існування світової спільноти.

Емоційно-рефлексивний компонент структури етнокультурної компетентності з урахуванням емотивної природи моралі (емоції, почуття, потреби, інтереси, воля) розкриває інтегративні характеристики особистості майбутнього вчителя музики: етична центрація педагогічної дії, позитивна “Я-концепція”, емоційно-вольова зрілість. Навчання, побудоване на повазі до особистості, що проходить в атмосфері доброзичливості, розкнутості, допомагає розкритися різним сторонам особистості студента.

Розглядаючи процес формування етнокультурної компетентності як багаторівневу систему, можемо виокремити в ній цілий ряд відносно самостійних функцій: *трансляції соціального досвіду, культуротворчу, комунікативно-регулятивну, креативну.*

Функція трансляції соціального досвіду, яка є стрижнем культурної спадкоємності, забезпечує формування світогляду особистості, закріплення результатів діяльності для майбутніх поколінь.

Культуротворча функція забезпечує збереження, передачу, відтворення та розвиток культури засобами освіти. Реалізація цієї функції передбачає орієнтацію освіти на виховання людини культури. Необхідною умовою цього є інтеграція освіти в культуру і, навпаки, культури – в освіту.

Комунікативно-регулятивна функція забезпечує передачу етнокультурної інформації у діахронному зрізі (між поколіннями) і в синхронному (враховуючи просторову стабільність і культурну інтегрованість), вимагає готовності до взаєморозуміння, залучення до різноманітних видів мистецької діяльності та уміння проявляти ініціативу, координувати спільну діяльність.

Креативна функція створює умови для творчої самореалізації особистості, передбачає розвиток творчих здібностей у студентів, нею визначається і творчий характер роботи педагога.

Формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики розглядається нами як один з напрямів духовного розвитку особистості, що являє собою процес входження особистості в культурний простір, орієнтує її на вільний творчий розвиток в соціокультурному середовищі. Пізнання унікальності, неповторності кожної культури відбувається через самопізнання, самоактуалізацію особистості в результаті її саморозвитку і самоорганізації, а прагнення долучитися до скарбів світової культури дає змогу розглядати музичну культуру як систему суб’єктивних смислів і ціннісних орієнтацій.

У третьому розділі дисертаційного дослідження “Дослідно-експериментальна робота з формування етнокультурної компетентності студентів” розглядається удосконалення процесу формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики, яке вимагає впровадження цілісної, комплексної методики.

Розкриття взаємозв’язку компонентів у цілісній структурі етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики дало можливість обґрунтувати критерії сформованості етнокультурної компетентності: *орієнтаційно-мотиваційний, когнітивний, процесуальний та креативно-комунікативний*. Кожен критерій сформованості етнокультурної компетентності розкривається нами через відповідні показники, за якими можна судити про рівень її сформованості. Відповідно до визначених критеріїв та показників ми виділяємо три рівні сформованості етнокультурної компетентності: високий, середній і низький.

Орієнтаційно-мотиваційний критерій визначав міру мотиваційної спрямованості студентів. Сенсоутворювальним ядром мотиваційної сфери нами визначено прагнення студентів до особистісного самовдосконалення і формування у них позитивного ціннісно-мотиваційного ставлення до майбутньої фахової діяльності. Тому як показники мотивації формування етнокультурної компетентності ми розглядаємо ставлення студентів до майбутньої професійної діяльності як до цінності; потребу студента у формуванні та самовихованні своєї етнокультурної компетентності; прагнення до особистісного самовдосконалення та фахового становлення.

На високому рівні сформованості ЕК студентів завжди проявляються захопленість професією, прагнення до саморозвитку, усвідомлена позитивна мотивація до фахової діяльності. Для середнього рівня сформованості ЕК характерні ситуативний прояв прагнення до саморозвитку та самовдосконалення, переважання супутніх мотивів вибору майбутньої професії. Низький рівень сформованості ЕК майбутніх учителів музики характеризується негативним ставленням до фахової діяльності, відсутністю потреби в самовихованні етнокультурної компетентності.

Когнітивний критерій – один з найважливіших критеріїв при оцінці рівня сформованості етнокультурної компетентності студентів. Ми розглядаємо етнокультурну компетентність як відкриту систему, тому для її формування і розвитку важливі не лише знання, а й усвідомлення того, які знання ще відсутні або представлені в недостатній мірі. Названий критерій розкривається через такі показники: наявність знань про культуру, етнічність, сутність і способи формування і самовиховання етнокультурної компетентності; здатність до систематизації та узагальнення знань. Високому рівню сформованості ЕК студентів відповідають глибокі, стійкі, системні знання, які проявляються постійно і з усіх аспектів. На середньому рівні сформованості ЕК майбутніх учителів музики відзначаються системні знання, але глибина їх проявляється лише іноді та за окремими аспектами. На низькому рівні сформованості ЕК респондентів відзначаються поверхові, неусвідомлені і безсистемні знання, які проявляються лише епізодично.

Процесуальний критерій включає професійні вміння, апробовані в дії, освоєння особистістю як найбільш ефективні. Уміння сприяють формуванню та розвитку у студентів різноманітних способів діяльності, творчих здібностей, необхідних для самореалізації особистості у фаховій діяльності. Показниками цього критерію є такі вміння: здійснювати самостійний творчий пошук у вирішенні проблем; рефлексувати власну діяльність і поведінку, передати інструментарій самопізнання і саморозвитку іншому. Високому рівню сформованості етнокультурної компетентності відповідають творчий характер і високий ступінь суб'єктності та самостійності в прояві умінь. На середньому рівні відзначається репродуктивний характер прояву умінь, творчі моменти ситуативні, ступінь суб'єктної активності невисока. Для низького рівня сформованості ЕК характерні вимушене, стереотипне реагування на зовнішні стимули, уміння виявляються в діяльності неусвідомлено.

Креативно-комунікативний критерій ми розкриваємо через такі показники: відчуття задоволеності від прояву етнокультурної компетентності; позитивне оцінювання педагогічних явищ з опорою на соціально та особистісно значущі цінності; здатність сприймати внутрішній світ іншого й ототожнювати себе з ним; культурна толерантність.

Високому рівню сформованості етнокультурної компетентності студентів відповідають стійкі позитивні емоційні реакції, емпатія. Середньому рівню сформованості ЕК респондентів характерні позитивні емоційні прояви, але в окремих ситуаціях втрачається або послаблюється контроль над ними. Низький рівень сформованості ЕК респондентів характеризується переважанням негативних емоцій, відсутністю контролю над емоційними проявами. Розглядаючи як один з показників емоційної сфери почуття задоволеності від явища етнокультурної компетентності (гуманності, культури спілкування, культури творчості), ми маємо на увазі, перш за все емпатію, здатність людини проникати у внутрішній світ іншої, співпереживати, співчувати в будь-яких ситуаціях, вміти встати на його позицію, розділити з ним радощі і прикрощі; вступати в інтеркультурну комунікацію з носіями іншої культури.

Вищеназвані критерії та показники володіють достатнім ступенем узагальненості та одночасно конкретності для того, щоб охарактеризувати оцінку рівня етнокультурної компетентності студентів.

У розділі конкретизується практичне застосування та результативність визначених принципів формування етнокультурної компетентності студентів: *цілісності, цілеспрямованості, культуровідповідності, аксіологізації, гуманізму, індивідуалізації, опори на національний музичний фольклор, інтеркультурної комунікації.*

Принцип *цілісності* виражається в загальнофілософському сенсі формулою “ціле більше, ніж сума його частин”. Цей принцип має інтегративний сенс і служить для обґрунтування розвитку особистості в системі особистість – освіта – культура – діяльність.

Принцип *цілеспрямованості* передбачає постановку мети і конкретних завдань, визначення напрямів роботи з їх досягнення. Забезпечити таку цільову

спрямованість освітнього процесу можуть суб'єкти, які вже володіють певним рівнем професійної культури.

Принцип *культуровідповідності* пов'язаний з метою формування “людини культури”, що поєднує в собі високий рівень професіоналізму і загальної культури, здатної орієнтуватися в різних сферах соціального та професійного життя, готової самостійно приймати рішення і брати на себе відповідальність за їх здійснення.

Принцип *гуманізації* відображає, перш за все, систему поглядів, відповідно до яких людина являє собою вищу цінність. Цей принцип передбачає створення таких педагогічних умов при формуванні етнокультурної компетентності, при яких взаємодія “викладач – студент” базується на взаємній повазі й справедливості. А це, в свою чергу, вимагає, щоб педагогічні цінності зміщувалися у бік культури фахової діяльності, діалогу, творчого самовираження обох суб'єктів освітнього процесу.

Принцип *аксіологізації* передбачає орієнтацію студента на соціально і особистісно значущі цінності, забезпечує осмислення суб'єктом цінності загальнокультурних знань і орієнтацію в них, спрямований на формування ціннісного ставлення студентів до майбутньої фахової діяльності як високоінтелектуальної праці і розвиток позитивної мотивації до формування їхньої етнокультурної компетентності.

Принцип *індивідуалізації* передбачає таку організацію навчального процесу, за якої вибір способів, прийомів, методів навчання обумовлено індивідуальними здібностями та інтересами студентів. Працюючи з групою, викладач взаємодіє з окремими студентами за індивідуальною траєкторією. *Принцип професійної спрямованості* передбачає відбір такого матеріалу, який сприяє розвитку професійних мотивів та інтересів, а також формуванню позитивного ставлення до майбутнього учня як рівноправного партнера.

Принцип опори на національний музичний фольклор, де педагогічний потенціал музичного фольклору розумівся нами як концентрована сутнісна можливість цього виду мистецтва впливати на результативність процесу формування етнокультурної компетентності студентів, зокрема: зацікавлене ставлення, розуміння та емоційно позитивне сприйняття етнохудожніх явищ, розвиток художньо-образного мислення шляхом освоєння фольклорної символіки, формування почуття етнічної та національної ідентичності.

Принцип інтеркультурної комунікації виражається у відображенні ідеї про становлення та ідентифікацію “свій” через “інший”, у діалоговій взаємодії, що забезпечує адекватне взаєморозуміння і духовне взаємозбагачення представників різних культурних спільнот. Представлені принципи реалізуються цілісно, в органічній єдності, нерозривно.

Методика формування етнокультурної компетентності передбачає проходження ряду етапів, на кожному з яких ставиться своя мета, визначається зміст, закладаються механізми формування етнокультурної компетентності, виявляються умови здійснення і підводиться результат. У перебігу формувального експерименту ми виокремили три етапи: *організаційно-адаптаційний, аксіологічно-розвивальний, креативно-узагальнювальний*.

Метою першого (*організаційно-адаптаційного*) етапу стало створення на заняттях вектора етнопедагогічної спрямованості професійного мислення майбутніх учителів музики в атмосфері, максимально наближеній до природних комунікативних умов і міжсуб'єктної взаємодії викладача і студента, розвиток у студентів позитивної мотивації до формування етнокультурної компетентності, актуалізація ціннісного ставлення до фахової діяльності.

Зміст. Діагностика рівня етнокультурної компетентності студентів, мети і мотивів вибору майбутньої професії. Актуалізація прагнення студента до особистісного самовдосконалення, його потреби у формуванні та самовихованні етнокультурної компетентності. Розуміння значущості етнокультурної компетентності у фаховій діяльності та спілкуванні. Прийняття студентом гуманістичних цінностей: добра, любові, милосердя, співчуття, відповідальності за себе й іншу людину (учня).

На цьому етапі студенти засвоювали теоретичний матеріал, який передбачає активізацію їх суб'єктної позиції, стимулювання до свідомого сприйняття творів мистецтва свого та інших народів, чому сприяло створення умов для стимулювання пізнавальних процесів майбутніх учителів музики, розширення ціннісних орієнтацій, розвиток етнопедагогічного компонента професійного мислення. Застосовувалися такі традиційні методи музичного навчання: пояснення, лекція, розповідь, бесіда, самостійного опрацювання літературних джерел, виконання музичних творів; інноваційні методи стимулювання і мотивації музичного навчання: навчальні дискусії, створення ситуацій вибору, рольові ігри, інсценізації з опорою на методи народної педагогіки (виховання прикладом батьків, грою, працею, природою, мистецтвом тощо), проведення тренінгу “Актуалізація мотиваційної та особистісної зрілості у фаховій підготовці майбутніх учителів музики”. Формування мотиваційно-ціннісного та діяльнісного компонентів етнокультурної компетентності студентів вимагало особливої уваги, що приділялася усвідомленню цінності етнопедагогічного досвіду студентів. Навчання відбувалося при зіткненні різних світосприймань, різного світогляду, різних поглядів та обов'язковому обміні ними. *Механізми формування етнокультурної компетентності студентів:* ознайомлення студентів із базовими положеннями етнопедагогіки, її цінностями, методами і засобами; стимулювання потреби до набуття етнопедагогічних, етнохудожніх знань та відповідних умінь, рефлексія власної діяльності та поведінки, цілей і мотивів вибору майбутньої професії, набуття етнопедагогічного досвіду, формування ціннісних переконань щодо значущості етнокультурної компетентності для фахового становлення, забезпечення позитивного ставлення до активного вивчення та застосування музичного фольклору.

Результат: стійка позитивна мотивація до формування етнокультурної компетентності, ціннісна орієнтація на фахову діяльність.

Метою другого (*аксіологічно-розвивального*) етапу методики, що спрямовувався на формування комунікативного компонента етнокультурної компетентності як професійно значущої якості особистості, стало досягнення її як системи етнокультурних, етнологічних, етнохудожніх знань і умінь щодо

цінностей та виховних ідеалів народної педагогіки. На цьому етапі передбачалося вивчення виконавського досвіду видатних митців України і Китаю, основна увага приділялася емоційно-спонтанним реакціям на етнокультурні явища та художні образи.

Зміст аксіологічно-розвивального етапу, що здійснювався в ході впровадження спецкурсу “Теоретичні основи та художньо-педагогічні технології у формуванні етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики”, передбачав інтерпретацію, перетворення і примноження отриманого етнокультурного досвіду; інтеріоризацію і творче застосування знань, умінь, зразків культуровідповідної діяльності. Використовувався такий комплекс методів: пояснювально-інформаційні (діалогічне спілкування, художній коментар, ілюстративне пояснення); практично-пошукові (аналіз, синтез, порівняння, створення ритмічно-рухових аналогій, колективне формулювання висновків; проведення народознавчих експедицій, співпраці з краєзнавчими музеями та інформаційно-культурними центрами національних меншин), художньо-творчі (створення музично-ігрових етюдів, здійснення пластичної та інструментальної імпровізації; організація самостійної роботи студентів).

Механізми формування етнокультурної компетентності: пошуки шляхів оволодіння знаннями про культуру, закономірності і принципи здійснення культуровідповідної діяльності, сутність і способи формування і самовиховання етнокультурної компетентності, рефлексія способів і вмінь культуровідповідної діяльності.

Результат: оволодіння способами формування і самовиховання етнокультурної компетентності.

Метою третього (креативно-узагальнюючого) етапу стало формування емоційно-рефлексивного компонента етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики, стимулювання креативності студентів у проявах ЕК під час перебігу педагогічної практики.

Зміст етапу підпорядковувався можливості самостійної цілереалізації студентів, самостійному творенню способів формування і самовиховання етнокультурної компетентності. Розширення сфери застосування набутих знань і вмінь на практиці, шляхом узагальнення тезаурусу етнокультурних, етнопедагогічних, етнохудожніх, етнологічних знань, організації поетапної реалізації ідеї “діалогу культур” вимагали ширшого використання інтерактивних форм і методів музичного навчання (дебати, “дискусійна гойдалка”), а також застосування технології етнокультурних проєктів (“Фольклор у фаховій підготовці вчителя музики”, “Міфи народів світу”, “Українські національні музичні традиції”), проведення тренінгів етнокультурної толерантності.

Механізми формування етнокультурної компетентності: участь студентів у відборі змісту, методів і засобів спецкурсу, самостійний творчий пошук у вирішенні поставлених проблемних завдань, створення культуротворчого середовища для передачі студентам інструментарію самопізнання і саморозвитку, рефлексія власної діяльності та поведінки, результатів практики.

Результат: досягнення високого рівня етнокультурної компетентності.

Виявлені та створені педагогічні умови згідно з генеральною ідеєю формувального експерименту дали змогу цілеспрямовано та ефективно впливати на процес формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики:

– *спрямованість на формування ціннісного ставлення студентів до майбутньої фахової діяльності як високоінтелектуальної праці та розвиток позитивної мотивації до формування власної етнокультурної компетентності*: формування педагогічних установок, цінностей, естетичних ідеалів, смаків студентів у співвідношенні з системою етнічних і національних цінностей, відображених у вітчизняній художній культурі, дають йому змогу адекватно рефлексувати свою фахову діяльність через “Я”–етнічне”, “Я”–соціальне”, “Я”–педагогічне”, “Я”–мистецьке”; оволодіння сукупністю способів, засобів і прийомів етнокультурного компонента фахової підготовки студентів, включаючи безпосередньо мистецьку, педагогічну, науково-дослідну, а також самостійну творчу діяльність у процесі фахової підготовки. Загальний шлях розвитку позитивної мотивації до формування власної етнокультурної компетентності полягав у тому, щоб сприяти перетворенню наявних спонукань (часто уривчастих, нестійких і малосвідомих) у зрілу мотиваційну сферу зі стійкою структурою;

– *створення етнокультурного освітнього простору ВНЗ з урахуванням виховного і пізнавального потенціалу художньо-культурних, національно-регіональних та сімейно-побутових традицій; створення атмосфери творчості і самостійності в прояві творчої ініціативи особистості*;

– *впровадження етнокультурної та музично-фольклорної проблематики як змістової основи етнокультурної компетентності*: різноманітна мистецька діяльність студентів; урахування вікових особливостей студентів; опора на інтеграційні зв'язки в пізнанні простору етнохудожньої культури та інших освітніх просторів (художня праця, рідна мова і література, природничо-наукові дисципліни); спрямованість процесу фахової підготовки на пізнання єдиних витоків і специфіки образної мови вітчизняної (народної та професійної) художньої культури; використання регіональної специфіки і характеру місцевих художніх і культурних традицій; вплив календарного принципу; спрямованість освітнього процесу на досягнення етично-естетичного змісту етнокультурної компетентності; поєднання навчальної та позанавчальної етнокультурної діяльності;

– *стимулювання творчої самореалізації студентів завдяки активізації художньо-творчої діяльності на основі групових організаційних форм навчально-виховної роботи з урахуванням поглибленого усвідомлення художньої сутності музичної народної творчості основного етносу та етноменшин. Серед них: культивування ситуацій успіху; позитивне стимулювання досягнень студентів; надання студентам свободи вибору і самостійності*;

– *участь студентів у відборі змісту, методів і форм навчально-виховного процесу для передачі студентам інструментарію самопізнання і самовдосконалення, де забезпечуються суб'єкт–суб'єктні (між викладачем і*

студентом, студентом і студентом) і суб'єкт-об'єктні (між студентом і художнім твором, викладачем і художнім твором) відносини;

– реалізація ідеї “діалогу культур”, що здійснюється за допомогою включення студентів у міжкультурну комунікацію, що вимагає:

– визнання плюралізму думок, наявності різноманіття точок зору на різні проблеми сучасного життя, що є необхідною передумовою демократичного вирішення питань;

– надання кожному можливості здійснити своє право висловити будь-яку точку зору;

– усвідомлення того, що необхідність конструктивного діалогу диктується не волею окремих осіб, а реальною ситуацією, що склалася, пов'язаною з вирішенням життєво важливих проблем для тієї чи іншої сторони;

– визначення загальної платформи для подальшої взаємодії та співпраці, прагнення знайти у висловлюваннях опонента і його поведінці те, що єднає з ним, а не роз'єднує.

Результати підсумкового діагностичного зрізу свідчать про значну відмінність рівнів сформованості етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики. Узагальнені кількісні показники проведеного експериментального дослідження відображені у діаграмі (рис. 1).

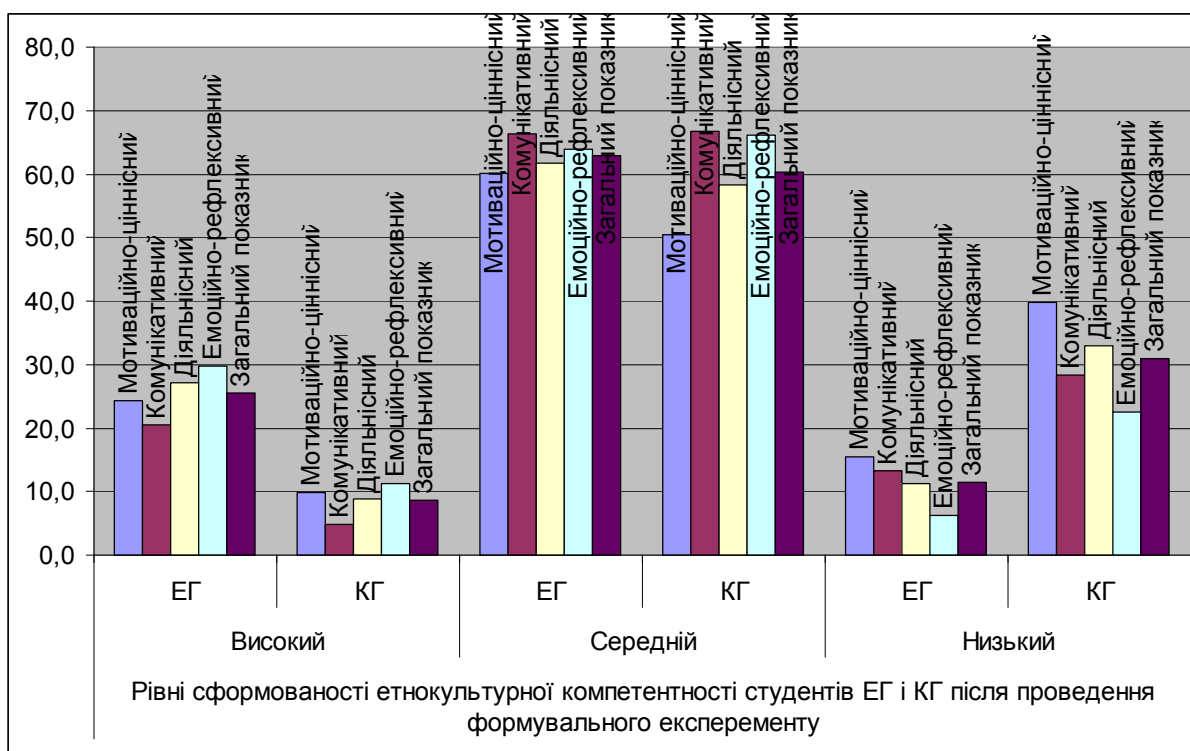

Рис. 1. Рівні сформованості етнокультурної компетентності студентів ЕГ та КГ після проведення формувального експерименту

Порівняльний аналіз діагностичних зрізів на початку і по завершенні формувального експерименту показав якісне зростання рівня всіх компонентів означеної компетентності. Так, високий рівень сформованості етнокультурної компетентності студентів ЕГ зріс з 9% до 25,5%, середній – з 58,2% до 63,0%. Динаміка змін у КГ істотно відрізняється. Високий рівень сформованості

етнокультурної компетентності зріс з 8,6% до 8,7%, середній – з 60,1% до 69,4%. Низький рівень сформованості етнокультурної компетентності студентів КГ зменшився з 31,3% до 30,9%. Варто відмітити, що за час проведення формувального експерименту у контрольній групі значна частина респондентів залишилась на середньому та низькому рівнях, а в експериментальній групі показники низького рівня зменшились з 32,8% до 11,5%. Таким чином, одержані результати переконливо свідчать про ефективність методики формування етнокультурної компетентності майбутнього вчителя музики.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено наукову рефлексію проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики, яка полягає у розкритті педагогічних чинників та педагогічних умов ефективності цього процесу, визначенні критеріїв, показників та рівнів сформованості етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики, виявленні та розкритті шляхів підвищення його ефективності через удосконалення процесу навчання та виховання за розробленою у дослідженні методикою формування етнокультурної компетентності студентів.

1. Актуальність проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики обумовлена змінами соціально-економічного, політичного та культурного життя суспільства; переорієнтацією сучасної фахової підготовки на гуманістичні пріоритети; недостатньою розробленістю цієї проблеми в теорії та практиці педагогіки вищої школи. Формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки є інноваційним за своєю природою процесом, що трансформує існуючі традиції та породжує нові культурні цінності, збагачуючи тим самим як суб'єктів освітнього процесу, так і сам освітній процес.

2. Методологічною базою для вивчення етнокультурної компетентності особистості служить інтегративно-культурологічний підхід, що полягає в доцільній інтеграції системного, діяльнісного, культурологічного та аксіологічного підходів. Використання його як спеціальної методології дослідження забезпечує усвідомлення студентом і викладачем себе суб'єктами освітнього процесу, створює атмосферу звернення до особистості, проникаючи в усі структури цілісного навчально-педагогічного процесу.

3. *Етнокультурна компетентність* майбутніх учителів музики розуміється нами як професійно значуща інтегративна якість особистості, що сполучає в собі мотиви пізнання, прийняття загального і специфічного рідної культури як цінності; знання законів, способів життєдіяльності та розвитку полікультурного світу й уміння застосовувати їх на практиці виховання майбутнього учня як людини Культури.

4. У дослідженні розроблено структуру етнокультурної компетентності, яку складає взаємозв'язок таких компонентів: *мотиваційно-ціннісний* (усвідомлення цінності особистості як носія визначеної, унікальної національної культури, знання національно-культурних особливостей і реалій); *діяльнісний* (практичне

оволодіння знаннями, вміннями та навичками); *комунікативний* (володіння способами взаємодії з навколишнім світом, прийняття загальнолюдських цінностей і розуміння відмінностей сучасного полікультурного світу, включення до міжкультурної комунікації); *емоційно-рефлексивний* (позитивне ставлення до етнокультурних явищ з точки зору соціально і особистісно значущих цінностей, емпатія, толерантність), а також розроблені критерії (*орієнтаційно-мотиваційний, когнітивний, процесуальний, креативно-комунікативний*) та показники рівнів сформованості етнокультурної компетентності студентів.

5. *Формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики* є динамічною системою, заснованою на уявленнях про індивідуальний досвід особистості входження у культуру і педагогічно організованої діяльності, що забезпечує усвідомлення і розуміння змісту етнокультурного виховання, освітньої та міжнаціональної ситуації. Досягнення результату обумовлене необхідністю використання інтеркультурної комунікації для успішного оволодіння вимогами фахової діяльності в умовах сучасного багатонаціонального суспільства.

6. Серед функцій формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики ми визначили такі: *трансляції соціального досвіду, культуротворчу, комунікативно-регулятивну, креативну*.

7. Обґрунтовані специфічні принципи процесу формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики, які розвивають загальнопедагогічні принципи, а саме: *цілісності, цілеспрямованості, культуровідповідності, аксіологізації, гуманізму, індивідуалізації, принцип опори на національний музичний фольклор, інтеркультурної комунікації*.

8. У результаті педагогічного експерименту визначено *організаційно-адаптаційний* (застосовувалися такі традиційні методи музичного навчання: пояснення, лекція, розповідь, бесіда, самостійного опрацювання літературних джерел, виконання музичних творів; інноваційні методи стимулювання мотивації музичного навчання: навчальні дискусії, створення ситуацій вибору, рольові ігри, інсценізації з опорою на методи народної педагогіки (виховання прикладом батьків, грою, працею, природою, мистецтвом тощо), проведення тренінгу “Актуалізація мотиваційної та особистісної зрілості студентів”); *аксіологічно-розвивальний* (використовувався такий комплекс методів: пояснювально-інформаційні (діалогічне спілкування, художній коментар, ілюстративне пояснення); практично-пошукові (аналіз, синтез, порівняння, створення ритмічно-рухових аналогій, колективне формулювання висновків), художньо-творчі (створення музично-ігрових етюдів, здійснення пластичної та інструментальної імпровізації); *креативно-узагальнюючий* (ширше використання інтерактивних форм і методів музичного навчання (дебати, “дискусійна гойдалка”), а також застосування технології етнокультурних проєктів (“Фольклор у фаховій підготовці вчителя музики”, “Міфи народів світу”, “Українські національні музичні традиції”, “Діалог Конфуція і Сквороди”, “Українська писанка”, “Свято весни у Китаї”, “Мій Шевченко”, “Китайські народні інструменти”, “Козацький Великдень”) етапи методики

формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики.

9. Проведена експериментальна робота довела ефективність педагогічних умов, що позитивно впливають на формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики: спрямованість на формування ціннісного ставлення студентів до майбутньої фахової діяльності як високоінтелектуальної праці та розвиток позитивної мотивації до формування власної етнокультурної компетентності; створення етнокультурного освітнього простору ВНЗ; впровадження етнокультурної та музично-фольклорної проблематики як змістової основи процесу формування етнокультурної компетентності; стимулювання творчої самореалізації студентів завдяки активізації художньо-творчої діяльності; участь студентів у відборі змісту, методів і форм навчально-виховного процесу; реалізація ідеї “діалогу культур”, що здійснюється за допомогою включення студентів у міжкультурну комунікацію.

10. Експериментально доведено, що ефективність сформованості етнокультурної компетентності залежить від поетапної організації процесу підготовки студентів, яка ґрунтується на означених специфічних принципах та обов'язковому дотриманні визначених педагогічних умов. На формувальному етапі експерименту значно вищі результати сформованості етнокультурної компетентності були досягнуті в експериментальній групі.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів фахової підготовки вчителя музики. Перспективними вбачаємо подальші дослідження впливу зарубіжного досвіду на вітчизняні модернізаційні освітні процеси у справі формування етнокультурної компетентності представників національно-етнічних груп.

Основні результати дослідження відображено в таких публікаціях автора:

1. Лу Лу. Формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики засобами інтерактивних технологій / Лу Лу // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського: зб. наукових праць № 3–4. – Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2012. – С. 231-236.

2. Лу Лу. Етнохудожня підготовка майбутніх учителів музики: компетентнісний підхід / Лу Лу // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського: зб. наукових праць № 3–4. – Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2013. – С. 235-240.

3. Лу Лу. Особливості формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики в умовах міжкультурної комунікації / Лу Лу // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського: зб. наукових праць № 7-8. – Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2013. – С. 38-44.

4. Лу Лу. Гуманістична спрямованість етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики / Лу Лу // Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укладач Л. Л. Макаренко. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Випуск СХІ (111). – С. 109-114. (Серія педагогічні та історичні науки).

5. Лу Лу. Особливості створення етнокультурного середовища у педагогічному ВНЗ України і Китаю / Лу Лу // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського : зб. наукових праць № 5-6 – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2013. – С. 298-303.

6. Лу Лу. Функціонально-змістові характеристики процесу формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики / Лу Лу // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. – збірник наукових праць / за науковою ред. академіка В. І. Бондаря. – Вип. 22. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 95-100.

7. Лу Лу. Педагогічні умови формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики / Лу Лу // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. – збірник наукових праць / за наук. ред. академіка В. І. Бондаря. – Вип. 23. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 74-79.

8. Лу Лу. Совершенствование системы этнохудожественной подготовки будущих учителей музыки на Украине и в Китае / Лу Лу // Наука 21 века: вопросы, гипотезы, ответы [научный журнал]. – М. : Перо, 2013. – № 3. – С. 49-56.

АНОТАЦІЇ

Лу Лу. Методика формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики у педагогічних університетах України і Китаю. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2014.

У дисертації здійснено теоретичне та організаційно-методичне дослідження проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики, запропоновано інтегративно-культурологічний підхід до її вирішення. Розкриті особливості процесу формування етнокультурної компетентності студентів з урахуванням сучасних тенденцій модернізації фахової підготовки майбутніх учителів музики в педагогічних університетах України і Китаю.

Структурою досліджуваного феномена визначено взаємозв'язок мотиваційно-ціннісного, діяльнісного, комунікативного, емоційно-рефлексивного компонентів.

Результатами експериментального дослідження підтверджено обґрунтованість автором педагогічних умов та методики формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики, яка включала організаційно-адаптаційний, аксіологічно-розвивальний та креативно-узагальнюючий етапи. Позитивні зміни у рівнях сформованості етнокультурної компетентності студентів за всіма критеріями і показниками в результаті впровадження авторської методики доводять ефективність її застосування в системі фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Ключові слова: етнокультурна компетентність, учитель музики, структура, інтегративно-культурологічний підхід, поетапна методика, полікультурність, музичні традиції України та Китаю.

Лу Лу. Методика формирования этнокультурной компетентности будущих учителей музыки в педагогических университетах Украины и Китая. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения / Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2014.

Работа посвящена теоретико-экспериментальному исследованию проблемы формирования этнокультурной компетентности будущих учителей музыки как инновационному по своей природе процессу, который трансформирует существующие традиции и порождает новые культурные ценности, обогащая тем самым как субъектов образовательного процесса, так и сам образовательный процесс. Раскрыт потенциал компетентностного подхода в процессе подготовки специалистов в педагогических университетах Украины и Китая.

Научно обоснована необходимость использования интегративно-культурологического подхода к трактовке понятия “этнокультурная компетентность”, среди функций формирования этнокультурной компетентности будущих учителей музыки мы определили следующие: трансляции социального опыта, культуротворческую, коммуникативно-регулятивную, креативную.

Определена структура этнокультурной компетентности, которую составляет взаимосвязь следующих компонентов: мотивационно-ценностный (осознание ценности личности как носителя определенной, уникальной национальной культуры, знание национально-культурных особенностей и реалий), содержательный; деятельностный (уровень практического овладения знаниями, умениями и навыками), коммуникативный (овладение способами взаимодействия с окружающим миром, включение в межкультурную коммуникацию, принятие общечеловеческих ценностей и понимание различий современного поликультурного мира), эмоционально-рефлексивный (положительное отношение к этнокультурным явлениям с точки зрения социально и личностно значимых ценностей, эмпатия, толерантность), а также разработаны критерии (ориентационно-мотивационный, когнитивный, процессуальный, креативно-коммуникативный) и показатели уровней сформированности этнокультурной компетентности студентов.

В основу методики формирования этнокультурной компетентности студентов заложены принципы целостности, целеустремленности, культуросообразности, аксиологизации, гуманизма, индивидуализации, опоры на национальный музыкальный фольклор, интеркультурной коммуникации.

Проведенная экспериментальная работа доказала эффективность разработанных педагогических условий, которые положительно влияют на формирование этнокультурной компетентности будущих учителей музыки: направленность на формирование ценностного отношения студентов к будущей профессиональной деятельности как высокоинтеллектуальному труду и развитие положительной мотивации к формированию собственной

этнокультурной компетентности; создание этнокультурного образовательного пространства вуза; внедрение этнокультурной и музыкально-фольклорной проблематики как содержательной основы процесса формирования этнокультурной компетентности студентов; стимулирование творческой самореализации студентов благодаря активизации художественно-творческой деятельности; участие студентов в отборе содержания, методов и форм учебно-воспитательного процесса; реализация идеи “диалога культур”, которая осуществляется с помощью включения студентов в интеркультурную коммуникацию.

Результатами экспериментального исследования подтверждена эффективность педагогических условий и поэтапной методики формирования этнокультурной компетентности будущих учителей музыки, включающей организационно-адаптационный, аксиологически-развивающий и креативно-обобщающий этапы.

Ключевые слова: этнокультурная компетентность, учитель музыки, структура, интегративно-культурологический подход, поэтапная методика, поликультурность, музыкальные традиции Украины и Китая.

Lu Lu. Methodology of formation of ethno-cultural competence of the future teacher's of music in the pedagogical university of Ukraine and China. – Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of pedagogical science, on a speciality 13.00.02 – Theory and Methods musical training / Dragomanov National Pedagogical University. – Kyiv, 2014.

The dissertation presents the theoretical and methodological research of the problems of the forming the ethno-cultural competence and offers the integrative-cultural approach to its solution. The features of the process of the forming the ethno-cultural competence of the students on the basis of the current trends of modernization at the professional training of the future teachers in the process of education in the Ukraine and China universities are defined.

The structure of the studied phenomenon defined the relationship of the motivational, contextual, communicative, active, intercultural and emotional components.

The results of the experimental study confirmed the validity of the author's pedagogical conditions and methods the process of forming the ethno-cultural competence of the future music teachers, which included the organizational adaptation, the axiological-developing and the creative and synthesis stages.

The positive changes in the levels of the forming the ethno-cultural competence of the students across all criteria and indicators as a result of the author's methods prove the effectiveness of its use in the system of the professional study of the future music teachers.

Keywords: ethno-cultural competence, music teacher, structure, integrative-cultural approach, gradual methods, multiculturalism, musical tradition of Ukraine and China.